

שעור מורה מוריננו הרב יהודה גנס שליט"א שבת בא תשע"ז:

בדין צירוף אוכל משבעת המינים ומאכלים אחרים לברכה אחרונה

- א. הנה קיי"ל דמי שמחויב לברך מעין שלש לא יצא יד"ח אם ברך בורא נפשות, וכן המחוייב לברך בורא נפשות לא יצא יד"ח אם ברך מעין שלש. אולם אעפ"כ מי שאכל חצי כזית מדבר שברכתו מעין שלש וחצי כזית מדבר שברכתו בורא נפשות חייב לברך בורא נפשות.
- ב. ובטעם הדבר נראה דלשבעת המינים נתקנה ברכה מעולה של מעין שלש ושוב אינם יוצאים בפחות מכך, אולם כל שלא אכל שיעור מז' המינים המחייבו בברכת מעין שלש ולא באו לכלל חיוב מעין שלש לא גריעי עכ"פ משאר האוכלים, ומצטרפים לחיוב מעין שלש.
- ג. אולם יש להסתפק במי שאכל משבעת המינים דבר שספק לו אם יש בו כזית, וביחד עם זה אכל פחות מכזית משאר האוכלים האם יברך, דכאן יתכן שהוא חייב במעין שלש, ושוב לא שייכא כלפיו ברכת בורא נפשות.
- ד. וכבר הסתפק בכעין זה המשנה ברורה בשער הציון¹ לגבי שתה פחות מרביעית יין ופחות מרביעית משאר המשקין האם יברך מעין שלש, דהא י"א דבכזית מהיין כבר התחייב בברכת מעין שלש, ואיך יצטרף א"כ לברכת בורא נפשות.
- ה. ואמנם את ספיקו של המ"ב לא הבנתי, דלכאוו' ממ"נ יוכל לברך בורא נפשות, דאם בעינן רביעית יצטרף היין למשקין, ואם לא בעי' רביעית הרי חייב בבורא נפשות מחמת שתיית המשקין אף בלא היין, ואולי מדובר שהמשקין היו פחות מכזית [או שביין היה כביצה או כמלא לוגמיו, ובמשקין לא היה, והלא י"א דהשיעור המחייב ברכה אחרונה הוא כביצה או כמלא לוגמיו].
- ו. ובמקום אחר הסתפק המ"ב בשער הציון איך הדין אם שתה פחות מרביעית יין ורביעית משאר משקין, האם יברך אחרונה על המשקין, דמכיון שיש צד שמחוייב בברכה על היין שוב אינו יכול לברך בורא נפשות, דוכי משום שאין אנו יודעים את ההלכה יתחייב לברך.
- ז. ולדבריו שם מובן ספיקו הראשון בפשיטות, דהא הסתפק במ"ב שבמקום שצריך לברך על היין אף בפועל אינו מברך לא יוכל לברך על שאר המשקין, וממילא שוב אין מקום לטענה הנ"ל שממ"נ יוכל לברך בורא נפשות, ודו"ה.
- ח. אולם עיקר ספיקו של השעה"צ השני צע"ג, דהנה מה שייך פוטר שאר משקין הוא מדין עיקר וטפל, ובפשטות כל שלא בירך על העיקר בפועל לא נפטר הטפל.

¹ סימן ר"י ס"ק ד'.

קהל עדת ישורון

ירושלים

- ט. דהנה דנו האחרונים בגדר דין עיקר וטפל, האם הטפל נפטר בברכת העיקר, או שאין הטפל זקוק כלל לברכה, ובחזון איש הוכיח מדברי התוס' שכל שלא ידע בשעת בברכת העיקר שיאכל את הטפל חייב הוא לברך על הטפל, הרי שהטפל חייב בברכה אלא שנפטר בברכת העיקר, וא"כ בעניננו שסוף סוף אינו מברך על היין מדוע לא יתחייב לברך על שאר המשקים.
- י. ואולם מדברי הב"ח נראה שפירש שמה שכשלא היה טפל לפניו חייב לברך עליו, אין זה משום שבכ"ג לא פטרו העיקר, אלא משום שדבאופן כזה אינו נחשב לטפל [כגון בפירות גינוסר, שאם כשאכלם ידע שאח"כ יאכל מליח ופת הכל נטפל אל הפירות, אולם לא ידע בכך אין המליעץ והפת נטפלים לפירות], ולדבריו יש מקום להבין את ספיקו של השעה"צ.
- יא. אולם באגרות משה תמה על השעה"צ, דממ"נ אם נימא שהטפל פטור מברכה אף אם אין מברכים על העיקר, מדוע תלה השעה"צ את ספיקו בכך שי"א שהיין חייב בברכה אף בפחות מרביעית, הלא גם אם בודאי אין היין חייב ברכה נטפלים אליו שאר המשקין, וצ"ע.
- יב. ושמא סברת המ"ב היא, שכל שחייב היין בברכה שוב לא התחייבו שאר המשקין בברכה אחרת, אולם אם לא התחייב היין בברכה בודאי חייבים שאר המשקין בברכה.
- יג. והנה להלכה בספיקו של המ"ב הכריע באג"מ שיש לברך על המשקין בורא נפשות [כל שיש בהם שיעור בפני עצמם], דלמעשה נקטינן שכל שאינו מברך על היין חייבים שאר המשקין בברכה.
- יד. אלא דבאג"מ כתב שאף במקום שאין בשאר המשקין שיעור בפני עצמם יברך בורא נפשות, וטעמו הוא משום שכתב לחדש שמי שאכל פת או דבר משבעת המינים ואינו יודע לברך רק בורא נפשות, ועד שימצא סידור יעבור שיעור עיכול, שיברך בורא נפשות, משום שבעצם פת ושבעת המינים חייבים הם גם בבורא נפשות, אלא תמיד מחוייב לברך ברכה מעולה מזו, ושוב לא יברך בורא נפשות, אולם אם לא יוכל לברך ברכה אחרת יברך עכ"פ בורא נפשות, עיי"ש.
- טו. ודבריו צל"ע דלכאור' נחלקו כבר בדבר הלבוש עם המג"א לענין שתה ספק יין ספק משאר המשקין, דלבוש יברך בורא נפשות ולמג"א לא יברך כלל, ועיין גם בביאור הלכה שנראה שנקט כמגן אברהם, ולדבריהם אין לברך כלל, וצ"ע בזה.